

ARBEJDS- RET

FORORD

Den foreliggende bog er beregnet som en kortfattet lærebog i arbejdsret. Sammenlignet med tilsvarende fremstillinger er reglerne om ledelsesret og samarbejde prioriteret forholdsvis højt, mens en detailgenemgang af præjudikatsdannelsen i det fagretlige system er prioriteret forholdsvis lavt.

Manuskriptet er sluttet den 1. maj 1984. Det er renskrevet af sekretærene Hanne Christensen og Mona Nørgaard, Det erhvervsretlige Institut, HHÅ, som jeg bringer en varm tak.

Århus, maj 1984

Ruth Nielsen

Lærebog i arbejdsret
Bogen er trykt hos A-Comp Offset
Omslaget er tilrettelagt af Ib Jørgensen
Printed in Denmark 1984
Copyright Jurist- og Økonomforbundets Forlag
ISBN 87-574-4090-5

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel I. Indledning

DEL I. STATSLIG REGULERING AF ARBEJDSMARKE- DET

Kapitel II. Overblik over arbejdsmarkedslovgivningen

1.	Indledning. Retskilderne	23
2.	De vigtigste ansættelseslove	25
3.	De vigtigste regler vedrørende den kollektive arbejds- ret	27

Kapitel III. Det arbejdsmarkedsadministrative system

1.	Indledning	29
2.	De vigtigste myndigheder på centralt plan	30
3.	Den offentlige arbejdsmarkedspolitik	30
3.1.	Arbejdsformidlingens opgaver	30
3.2.	Arbejdsformidlingens opbygning	31
3.3.	Arbejdsformidlingens virkemidler	32
4.	Arbejdsløshedsforsikring	34
5.	Arbejds miljø	36

6.	Arbejdsmarkedsuddannelser	37
7.	Klageorganer	39
8.	Sammenfatning	39

DEL II. ARBEJDSMARKEDETS ORGANISATIONER OG KOLLEKTIVE OVERENSKOMSTER

Kapitel IV. Arbejdsmarkedets organisationer

1.	Indledning	41
2.	Organisationsfrihed (foreningsfrihed)	42
2.1.	Forbud mod organisationsfølgelse	42
2.1.1.	Forholdet mellem staten og organisationerne	42
2.1.2.	Forholdet mellem arbejdsgivere og organisationerne og deres medlemmer	43
2.2.	Ret til medlemskab. Medlemsrettigheder og -pligter. Organisationernes selvdømme	44
2.3.	Eksklusivklausuler	47
3.	Organisationernes opbygning	48
3.1.	Lønmodtagerorganisationer	48
3.1.1.	Forbund-hovedorganisationer	48
3.1.2.	Organisationsprincipper	50
3.2.	Arbejdsgiverorganisationer	52
4.	Organisationernes funktioner	53
4.1.	Lønmodtagerorganisationerne	53
4.2.	Arbejdsgiverorganisationer	54
5.	Organisationernes retsstilling efter registerlovgivningen	57
5.1.	Loven om private registre	57
5.2.	Hvilke oplysninger må arbejdsmarkedsorganisationer registrere?	58
5.3.	Videregivelse af oplysninger	59
5.4.	Advarselsregistre	61
6.	Sammenfatning	61

Kapitel V. Kollektive overenskomster

1.	Indledning	65
2.	Hvad er kollektive overenskomster?	66
3.	Den dynamiske, institutionelle forhandlingsmetode contra den statiske, aftaleretlige	66
4.	Indgåelse af kollektive overenskomster	68
4.1.	Forhandlingspligt for arbejdsgiveren?	68
4.2.	Hvem er forhandlingsberettigede?	70
4.3.	Hvem er kollektive overenskomster bindende for? ...	71
4.4.	Stilles der formkrav til kollektive overenskomster? ...	73
4.5.	Ugyldighed af kollektive overenskomster	73
4.6.	Fortolkning og udfyldning af kollektive overenskomster. Kutymen	74
4.7.	Ophør af kollektive overenskomster	75
5.	Fredspligt	76
5.1.	Sympatikonflikter. Strejkearbejde	79
5.2.	Betalingsstandsning	81
5.3.	Liv, velfærd og ære	81
5.4.	Interessetvist	82
5.5.	Retshåndhævende arbejdsstandsning	82
6.	Hovedindholdet af de normale lønoverenskomster ...	83
6.1.	Lønssystemer	83
6.2.	Lønkomponenter	85
6.3.	Lønpolitik. Solidarisk lønpolitik, lavtløn og ligeløn ..	86
6.4.	Arbejdstid. Deltid. Overarbejde	86
7.	Sammenfatning	87

DEL III. BESLUTNINGSKOMPETENCEN PÅ VIRKSOMHEDSPLAN

Kapitel VI. Ledelsesretten

1.	Indledning	91
2.	Fredspligt og ledelsesret	93
3.	Generelle begrænsninger i ledelsesretten	93

3.1.	Diskriminationsforbud	94
3.1.1.	Forbud mod nationalitetsdiskrimination indenfor EF	94
3.1.2.	Forbud mod kønsdiskrimination	94
3.2.	Arbejds miljølovgivningen	99
3.2.1.	Almindelige pligter for arbejdsgiveren	99
3.2.2.	Arbejdets udførelse (Arbejds miljølovens §§ 38-41)	100
3.2.3.	Arbejdsstedets indretning (Arbejds miljølovens §§ 42-44)	100
3.2.4.	Tekniske hjælpemidler mv. (Arbejds miljølovens §§ 45-47)	101
3.2.5.	Stoffer og materialer (Arbejds miljølovens §§ 48-49)	101
3.2.6.	Hviletid og fridøgn (Arbejds miljølovens §§ 50-58)	101
3.2.7.	Unge under 18 år (Arbejds miljølovens 59-62)	102
3.2.8.	Sanktioner for overtrædelse af arbejds miljøloven	102
3.2.9.	Generelt om arbejds miljøloven	102
4.	De enkelte ledelsesbeføjelser	103
4.1.	Den frie antagelsesret	103
4.2.	Den frie afskedigelsesret	103
4.2.1.	Hovedaftalen (LO-DA) § 4,3	104
4.2.1.1.	Virksomhedens forhold. Arbejds mangel	105
4.2.1.2.	Afskedigelser begrundet i arbejdstagerens forhold	106
4.2.1.3.	Sanktioner mod urimelig afskedigelse: underkendelse og godtgørelse	106
4.2.2.	Andre regler om beskyttelse mod usaglig afskedigelse	107
4.2.3.	Opsigelsesvarsler	109
4.3.	Retten til at udstede reglementariske forskrifter	109
4.4.	Retten til at give direktiver for arbejdets udførelse	110
4.5.	Retten til at indføre kontrolforanstaltninger	110
4.6.	Lægning af arbejdstiden inden for de overenskomst-mæssige rammer	111
4.7.	Arbejdsgiverens fortolkningsfortrin	112
5.	Sammenfatning	113

Kapitel VII. Tillidsrepræsentanter

1.	Indledning	117
2.	Valg af tillidsrepræsentanter	118

2.1.	Hvem er valgbar som tillidsrepræsentant?	118
2.2.	Hvornår kan der på en virksomhed vælges tillidsrepræsentant?	119
2.3.	Hvem har valget?	119
2.4.	Forbundets godkendelse af valget. Arbejdsgiverens indsigelsesret	120
2.5.	Hvor mange tillidsrepræsentanter skal der vælges?	120
2.6.	Er der pligt for arbejdstagerne til at vælge tillidsrepræsentant?	120
2.7.	Har arbejdsgiveren pligt til at betale tillidsrepræsentanten for at udføre hvervet, fx ved at tåle af det udføres i betalt arbejdstid	121
3.	Tillidsrepræsentantens opgaver	121
4.	Tillidsmandsbeskyttelsen (afskedigelsesbeskyttelsen).	122
4.1.	Afskedigelse kun lovlig, når den er begrundet i "tvungne årsager"	122
4.1.1.	Arbejds mangel	123
4.1.2.	Afskedigelse p.g.a. tillidsrepræsentantens forhold	124
4.1.2.1.	Alder og sygdom	124
4.1.2.2.	Disciplinære forseelser	124
4.1.2.3.	Dårligt arbejde	125
4.1.2.4.	Faglige møder, overenskomststridige strejker og lign.	125
4.2.	Retsvirkningerne af uberettiget afskedigelse af en tillidsrepræsentant	126
4.3.	Afskedigelsesvarsler	127
5.	Andre personalerepræsentanter (sikkerhedsrepræsentanter, su-medlemmer, lønmodtagerrepræsentanter i selskabsbestyrelser)	127

Kapitel VIII: Samarbejdsaftaler, teknologiaftaler og andre regler om arbejdstagerdeltagelse

1.	Indledning	129
2.	Samarbejdsaftalen mellem LO og DA fra 1970	130
2.1.	Samarbejdsudvalgenes opgaver	132
2.2.	Samarbejdsorganernes valg og sammensætning	133

2.3.	Forholdet mellem ledelsesretten og samarbejdsreglerne	134
3.	Ny teknologi	135
3.1.	Indførelse af ny teknologi bedømt efter de almindelige regler om ledelse, fredspligt og samarbejde	135
3.2.	Teknologiaftaler	136
3.2.1.	Informationspligt	136
3.2.2.	Teknologivurdering	138
3.2.3.	Forhandlingspligt/aftalepligt	138
3.2.4.	Ret til ressourcer (tid, penge, uddannelse, ekspertbistand)	139
3.2.5.	Ansættelsestryghed (afskedigelse)	140
3.2.6.	Teknologiudvalg og datatillidsrepræsentanter	141
3.2.7.	Fortolkningsfortrin	142
3.2.8.	Brud på teknologiaftalerne. Aktionsfrihed, bod, eller ingenting?	143
4.	Sikkerhedsrepræsentanter	143
5.	Lønmodtagerrepræsentanter i selskabsbestyrelser ...	145
6.	Sammenfatning	147

DEL IV. DET INDIVIDUELLE ANSÆTTELSESFORHOLD

Kapitel IX. Ansættelseskontrakten

1.	Aftalefriheden	151
1.2.	Præceptiv lovgivning	152
2.	Etablering af kontakt mellem parterne	154
3.	Parterne i aftalen. Habilitetskrav	155
4.	Fremgangsmåde ved kontraktens indgåelse. Formkrav	155
5.	Oplysningspligt ved ansættelsen	156
6.	Forholdet mellem kollektive overenskomster og individuelle ansættelsesaftaler	158

Kapitel X. Arbejdstagerens pligter

1.	Arbejdspligt	159
----	--------------------	-----

2.	Lydhedspligt overfor arbejdsgiverens udøvelse af ledelsesretten	160
3.	Pligt til ikke at krænke arbejdsgiverens konkurrenceposition	161
3.1.	Mens ansættelsesforholdet består	161
3.2.	Efter ansættelsesforholdet er ophørt	162
3.2.1.	Markedsføringsloven	162
3.2.2.	Konkurrenceklausuler	162
4.	Andre pligter	164
4.1.	Vandelskrav	164
4.2.	Loyalitets- og omsorgspligt	164
4.3.	Erstatningsansvar	165
4.4.	Forpligtelser overfor tredjemand	165

Kapitel XI. Arbejdsgiverens pligter

1.	Vederlagsforpligtelsen	167
1.1	Løn	167
1.2.	Provision og lign	168
1.3.	Gratialer og lign	168
1.4.	Naturalier	169
1.5.	Tilbagesøgning af for meget erlagt vederlag	169
1.6.	Modregning i løn	169
1.7.	Underbetaling	170
2.	Ferie	172
2.1.	Arbejdstageres ret til at holde fri p.g.a. ferie	172
2.2.	Feriegodtgørelse og ferie med løn	173
2.2.1.	Feriegodtgørelse	173
2.2.2.	Ferie med løn	174
2.3.	Andre spørgsmål	175
2.3.1.	Ferielægning	175
2.3.2.	Sygdom i forbindelse med ferie	176
2.3.3.	Ferielukning af virksomheden	176
2.3.4.	Ferie Giro	176
2.3.5.	Ferieloven er beskyttelsespræceptiv	177
2.3.6.	Arbejdsmarkedets Feriefond	177
2.3.7.	Straf	177
3.	Søgne-helligdagsbetaling	178

4	Løn eller dagpenge under sygdom	178
4.1.	Løn under sygdom	178
4.1.1.	Funktionærlovens § 5	178
4.1.2.	Karensdagsloven	180
4.2.	Dagpenge ved sygdom	181
4.2.1.	Dagpenge fra arbejdsgiveren	181
4.2.2.	Dagpenge fra socialforvaltningen	182
4.2.3.	Kronisk syge	183
5.	Graviditet og fødsel	183
5.1.	Forbud mod afskedigelse p.g.a. graviditet og fødsel	183
5.2.	Bevarelse af ansættelsesrettigheder under fravær p.g.a. graviditet og fødsel	184
5.3.	Ret til orlov p.g.a. graviditet og fødsel	184
5.4.	Løn under barsel	185
5.5.	Barselsdagpenge	185
5.6.	Kombination af krav på løn under barsel og barselsdagpenge	186
5.7.	Arbejdsgiverens krav på refusion af barselsdagpenge, når han betaler løn under barsel	187
6.	Frihed til at passe syge børn	187
7.	Diverse mindre fravær	187
8.	Andre pligter overfor de ansatte	188
8.1.	Pligt til at beskæftige arbejdstageren med passende arbejde	188
8.2.	Omsorgspligt	188
8.3.	Passende opførsel	188
8.4.	Tjenesteattest	188
9.	Pligt til at deltage i offentligretlige ordninger og lign. vedrørende de ansatte	189
9.1.	Kildeskat	189
9.2.	ATP	189
9.3.	Arbejdsløshedsforsikring	189
9.4.	Arbejdsskadeforsikring	190
9.5.	Arbejdsgiverens Elevrefusion	190
9.6.	Lønmodtagernes garantifond	190
9.7.	Fagbevægelsens Uddannelsesfond	191
9.8.	Arbejdsmarkedets Uddannelsesfond	191

Kapitel XII. Misligholdelse og afslutning af arbejdsforholdet

1.	Misligholdelse	193
1.1.	Misligholdelse fra arbejdstagerens side	193
1.1.1.	Bortvisning. Hævebeføjelse	193
1.1.2.	Erstatning	195
1.1.3.	Forholdsmæssigt afslag	196
1.2.	Misligholdelse fra arbejdsgiverens side	196
1.2.1.	Hævebeføjelsen	196
1.2.2.	Erstatning	197
1.2.3.	Ret til at standse arbejdet	198
2.	Opsigelse	200
2.1.	Opsigelsesvarsler	200
2.2.	Fremgangsmåde og formkrav	201
2.3.	Opsigelsesgrunde	201
3.	Kollektive afskedigelser	202
4.	Kollektive kampskridt	203
5.	Virksomhedens ophør. Arbejdsgiverens død eller konkurs. Arbejdstagerens død	205
6.	Virksomhedsoverdragelser	206
7.	Ydelser fra arbejdsgiveren i anledning af arbejdsforholdets ophør	207
7.1.	Fratrædelsesgodtgørelse efter funktionærlovens § 2a	207
7.2.	Efterløn til efterladte efter funktionærlovens § 8	208
7.3.	Pension fra arbejdsgiveren	208

DEL V. ARBEJDSRETLIGE KONFLIKTER

Kapitel XIII. Individual arbejdsretlige konflikter

1.	De almindelige domstole	213
2.	Sagsbehandlingen	215
3.	Sanktioner i individuelle ansættelsessager	218

Kapitel XIV. Kollektiv arbejdsretlige konflikter

1.	Rets- og interessekonflikter. Det fagretlige system	221
----	---	-----

2.	Retskonflikter	222
2.1.	Faglig voldgift	223
2.2.	Arbejdsretten	225
2.2.1.	Arbejdsrettens sammensætning og virkemåde	225
2.2.1.1.	Rettens sammensætning	225
2.2.1.2.	Partsstillingen	226
2.2.1.3.	Fællesmøde	226
2.2.1.4.	Sagens behandling	227
2.2.2.	Arbejdsrettens kompetence	228
2.2.2.1.	Hovedaftaler	228
2.2.2.2.	Overenskomstbrud	229
2.2.2.3.	Andre spørgsmål om kollektive overenskomster	229
2.2.2.4.	Kompetenceafgrænsning udfra kollektive overenskomster eller udfra kollektive kampskridt	229
2.2.2.5.	Andre uoverensstemmelser mellem arbejdsgivere og lønmodtagere	230
2.2.3.	Sanktioner for overenskomstbrud	230
2.2.3.1.	I hvilke sager kan der idømmes bød?	231
2.2.3.2.	Hvordan fastsættes bøden?	231
2.2.3.3.	Korte strejker normalt bodsfri	231
2.2.3.4.	Formildende omstændigheder	233
2.2.3.5.	Skærpende omstændigheder	234
2.2.3.6.	Bodens udmåling	235
2.2.4.	Hvem ifalder ansvar for overenskomstbrud?	235
2.2.4.1.	Organiserede arbejdstager	236
2.2.4.2.	Organisationsansvar	236
3.	Interessekonflikter	237
3.1.	Aktionsfrihed i interessekonflikter	237
3.2.	De periodiske overenskomstfornyelser	239
3.3.	Lokale interessekonflikter	242

Kapitel XV. Arbejdsretlige straffesager

1.	Hvilke forhold er strafbare?	243
1.1.	Kollektiv arbejdsret	245
1.2.	Individuel ansættelsesret	247
1.3.	Offentligretlig lovgivning	248

1.3.1.	Arbejds miljøloven	248
1.3.2.	Arbejdsgiverens økonomiske og administrative medvirken i forskellige ordninger vedr. arbejdstagerne ...	249
2.	Hvilke straffe?	249
3.	Hvordan behandles sagerne?	250
1.	Forvaltningskontrol	250

DEL VI. INTERNATIONALE REGLER

Kapitel XVI. Internationale institutioner og regler, især EF-ret

1.	ILO	253
1.1.	ILO's struktur	253
1.2.	ILO's virkemidler. Konventioner og rekommandationer. (henstillinger)	254
2.	EF-regler om arbejdsmarkedet	254
2.1.	Arbejdskraftens frie bevægelighed	256
2.2.	Socialpolitikken generelt	258
2.3.	Arbejdsmarkedspolitikken efter ca. 1970	259
2.3.1.	Det sociale handlingsprogram, 1974	259
2.3.2.	Opfølgning af det arbejdsmarkedsmæssige og sociale handlingsprogram	260
2.3.2.1.	Effektivisering af arbejdsformidlingerne og erhvervsuddannelse	260
2.3.2.2.	Kvindepolitikken	261
2.3.2.3.	Unge	262
2.3.2.4.	Arbejds miljø	262
2.3.2.5.	Tryghed i ansættelsen	262
2.3.2.6.	Arbejdstid	262
2.3.2.7.	Medbestemmelse	263
2.3.2.8.	Ny teknologi	263
2.4.	Sammenfatning	264